

Laila Freivalds: Utrikesdeklarationen 2005

Talare

Laila Freivalds
Utrikesminister

Datum

9 februari 2005

Plats

Stockholm

1

Herr talman!

- 5 Tsunami: ett ord som ingen av oss någonsin kommer att glömma. En jordbävning så kraftig att jordaxeln rubbades, jättevågor som krossar allt i sin väg, ofattbara 300 000 döda.

- 10 Vi förlorade sannolikt fler barn på annandagens morgon än någon annan dag i vår historia. Ett hack som för alltid kommer att synas i statistiken över barnadödligheten i vårt land. Ett hack i tiden, och ett sår i hjärtat på alla som förlorat någon.

- 15 Vi vill kunna bistå människor i nöd, även på andra sidan jordklotet. Vi vill kunna göra mer, och göra det tidigare. Regeringen ser fram mot förslag från den särskilda kommissionen till hur Sveriges kapacitet i krissituationer ska kunna förbättras. Några initiativ har redan tagits.

- 20 För det första: Förstärkning och samordning av de olika system som finns för information, underrättelser och analys i Regeringskansliet ska säkerställas. Ett databaserat konsulärt informationssystem ska tas fram. Utbytet av information med andra EU-länder ska förstärkas.

- 25 För det andra: Hjälpinsatser ska kunna sättas in utan dröjsmål. Räddningsverket ska kunna agera direkt vid nödsituationer. En konsulär beredskapsstyrka inrättas vid UD.

- 30 För det tredje: EU ska med snabbinsatsstyrkor kunna bistå sina medborgare vid kriser och katastrofer utomlands.

I katastrofens spår har vi sett många bevis på uppoffringar och samarbete. Regeringen riktar ett varmt tack till alla som gjorde fantastiska insatser i Sverige, i Thailand och i andra länder. Men många kommer att behöva hjälp länge till.

35 De barn, de föräldrar, de systrar och bröder som måste leva vidare med ett sår i hjärtat, ska vi ge all den omtanke, allt det stöd och all den respekt som vi förmår.

Tsunamin är en skoningslös påminnelse om att vi delar samma värld. Naturkatastrofer och miljöförstöring, fattigdom och globala epidemier,

40 terrorism och organiserad brottslighet, sviktande stater och regionala konflikter, krig och massförstörelsevapen – allt detta utgör hot mot alla länder.

De nya hoten kräver ett breddat säkerhetsbegrepp. De kräver en säkerhetspolitik med individens skydd och rättigheter, och folkrätten i centrum. De kräver en

45 aktiv utrikespolitik. Utrikespolitiken är vår främsta försvarslinje, hette det under det kalla kriget. I dag går den linjen i Afghanistan, i Afrika, på Balkan, och på andra platser där Sverige deltar i insatser för fred och i aktivt utvecklingssamarbete.

50 ”Vi som tillsammans utgör FN har ett stort gemensamt ansvar. Kommande släkten kan tänkas säga om oss, att vi aldrig uppnådde vad vi försökte uträtta. Må de aldrig kunna säga att vi misslyckades därför att vi brast i tro eller tillät egoism att vanställa våra ansträngningar.”

55 Så formulerade Dag Hammarskjöld sin vision om vårt ansvar för världsorganisationen. Han lyckades även i en tid av skarpa motsättningar att förstärka FN.

Generalsekreterare Kofi Annan bygger vidare i den andan. I december

60 offentliggjorde den högnivåpanel som han tillsatt ett av de mest omfattande reformdokumenten i FN:s historia: rapporten om globala hot, utmaningar och förändringar. Sverige har bidragit både finansiellt och med konkreta förslag. I januari lanserades också Millennieprojektets uppfordrande rapport. Nu är det upp till medlemsstaterna att ta sitt ansvar.

65 I år firar FN 60-årsjubileum. Världens stats- och regeringschefer samlas i september i New York. Inför detta toppmöte, som kommer att ledas av den då nyvalde ordföranden i generalförsamlingen Jan Eliasson, verkar Sverige aktivt för att det också ska leda till konkreta resultat. Vad är det vi vill se?

Vi vill se ett legitimt och effektivt säkerhetsråd som tar sitt fulla ansvar för internationell fred och säkerhet. Sammansättningen av rådet måste bättre spegla att världen har förändrats sedan 1945. Sedan FN-stadgan antogs har antalet
75 medlemsstater nästan fördubblats, och ett antal nya länder världen över har utvecklats till särskilt viktiga politiska och ekonomiska aktörer. Sverige anser att dessa stater bör få en roll i säkerhetsrådet som motsvarar deras växande betydelse, vilja och möjlighet att bidra till FN:s arbete. Genom en utvidgning av säkerhetsrådet skulle dess legitimitet och relevans säkerställas. Genom att
80 begränsa vetorättens användning kan säkerhetsrådets effektivitet samtidigt förbättras. Högnivåpanelen har lanserat två modeller för hur säkerhetsrådet skulle kunna utvidgas. Båda uppfyller det principiella målet att göra rådet mer representativt. Oavsett vilken modell som väljs är det mest angelägna att vi når beslut om en utvidgning i samband med årets toppmöte.

85 Vi vill också se ett starkare skydd för människors säkerhet. Det primära ansvaret för människors säkerhet måste alltjämt ligga på den suveräna staten. Men 60 år efter Auschwitz och tio år efter Srebrenica och Rwanda vet vi att stater kan vara ovilliga eller oförmögna att stoppa övergrepp. Då måste det internationella
90 samfundet agera. Av FN-stadgan följer att säkerhetsrådet måste ta sitt ansvar för att förhindra folkmord, massmord och etnisk rensning. Om inte säkerhetsrådet tar det ansvaret, eller om vetorätten missbrukas, måste vi, efter en noggrann bedömning av de politiska och folkrättsliga aspekterna, överväga vad som på andra sätt kan göras för att i akuta lägen rädda människor från grova övergrepp.
95 Skyldigheten att skydda är ett gemensamt ansvar som vi alla bör vara beredda att ta.

Vi vill se ett kraftfullt gemensamt agerande mot internationell terrorism. Det kräver ett långsiktigt globalt samarbete med full respekt för mänskliga
100 rättigheter och rättsstatens principer.

Vi vill se ett tydligare kollektivt ansvar i kampen mot massförstörelsevapen. Spridningen av kärnvapen måste förhindras. Det är angeläget att alla ansträngningar fullföljs för att hindra länder som Nordkorea och Iran att skaffa
105 sådana vapen, liksom att kärnvapenstaternas åtaganden om nedrustning genomförs utan ytterligare dröjsmål. Detta kommer att vara Sveriges prioriteringar inför den översynskonferens som hålls i maj.

110 Vi vill vidare reformera FN:s ekonomiska och sociala råd så att det blir ett
verkningsfullt globalt forum och bidrar till att förverkliga millenniemålen.

Vi vill se en vital generalförsamling som tar sig an relevanta aktuella frågor.
Repetitiva och resultatlösa diskussioner måste bort.

115 Vi vill se en stärkt krishanteringsförmåga inom FN. FN måste kunna agera
snabbt – och långsiktigt. Vi vill se att en fredsbyggande kommission under
säkerhetsrådet får ansvar för att fylla gapet mellan akut krishantering och
långsiktig utveckling. Liberia är ett aktuellt exempel där en fredsbevarande
120 insats lyckades stoppa de stridande, men där hållbar fred ändå inte har säkrats
eftersom de stridande inte har återanpassats till ett civilt samhälle. Den pågående
FN-insatsen i landet, där Sverige deltar, har ett bredare och mer långsiktigt
mandat.

125 Vi vill att kvinnor mer aktivt ska involveras i fredsprocesser och fredsfrämjande
insatser och att skyddet för kvinnors rättigheter stärks i enlighet med FN:s
resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet.

Vi vill stärka skyddet för konfliktens mest sårbara offer, barnen.

130 Vi vill förbättra FN:s förmåga att förebygga väpnade konflikter. I Sudan är fem
miljoner människor på flykt i sitt eget land. Samtidigt som vi välkomnar
fredsavtalet i söder förvärras situationen i Darfur, där två miljoner människor är
i akut nöd. Det här är en första prövning av den afrikanska unionens förmåga.
135 Vi välkomnar att AU tar ledningen i arbetet för att lösa kontinentens konflikter.
Ett partnerskap växer fram mellan AU och EU. I dag bidrar EU med militär och
civil personal samt finansiering av AU:s insatser i Darfur.

Vi vill stärka den internationella rättsordningen. Vi vill att de ansvariga för brott
140 mot de mänskliga rättigheterna i Darfur ställs till svars vid den internationella
brottnålsdomstolen och att säkerhetsrådet ska överväga när riktade sanktioner
mot ansvariga för övergreppen ska införas.

Allt detta vill vi med FN. Regeringen vill ta vara på folkrörelsernas engagemang
145 i arbetet för att reformera FN. Dag Hammarskjöld-jubileet i år blir ett viktigt
tillfälle liksom det seminarium som Sverige tillsammans med Norge kommer att
arrangera i april om FN-reformen.

150 FN:s roll för den globala säkerheten är central. Men FN kan inte och ska inte
göra allt. Regionalt samarbete får en allt viktigare roll över hela världen. Som
Kofi Annan har påpekat kan inte världsorganisationen prioritera insatser i
Europa. Vår rika världsdel måste själv ta huvudansvaret. De insatser som krävs
är stora, trots välståndet i vår del av världen.

155 Många gränsöverskridande hot är sammankopplade i Europa. 90 % av allt
heroin i Sverige förs från Afghanistan via kriminella nätverk på Balkan och i
andra delar av EU:s närområde. Sådana nätverk är ansvariga för att
hundratusentals kvinnor och barn faller offer för sexhandel och finansierar ofta
160 terrorism. Vi behöver stärka det europeiska samarbetet för att möta de här
hoten.

Det effektivaste motmedlet är demokrati, ekonomisk utveckling och respekt för
mänskliga rättigheter och rättsstatens principer över hela Europa. Det var
165 förutsättningen för framsteg och välstånd i vårt land liksom det är det för alla
andra europeiska länder. EU:s förmåga att sprida dessa värden är det främsta
bidraget till säkerhet i Europa. EU:s dragningskraft har hjälpt ett dussintal
länder till imponerande demokratiska, ekonomiska och sociala framsteg, och
lett till att en genomgripande omvandling av det turkiska samhället har inletts.

170 De fredliga revolutionerna i Georgien och senast i Ukraina visar att drömmen
om frihet aldrig kan besegras. När Viktor Jusjtjenko nyligen svor presidenteden
var det en historisk händelse jämförbar med tidigare omvälvningar i Central-
och Östeuropa. Vi måste stödja den nya ukrainska regeringens
175 reformsträvanden. Sverige ökar besöksutbudet och fördubblar biståndet.
Drömmen om frihet är också drömmen om EU. Det ukrainska folket har
tydligt visat att det delar de grundläggande värderingar som EU bygger på.
Ukraina har samma rätt som andra europeiska länder till ett
medlemskapsperspektiv.

180 När kriget i forna Jugoslavien bröt ut i början av 1990-talet räckte EU inte till. I
dag tar EU ett huvudansvar för utvecklingen på västra Balkan. Ett
frihandelsområde byggs upp med EU som förebild för varaktig fred. EU-
perspektivet är en viktig drivkraft för reformarbetet. Men förhandlingar om
185 medlemskap förutsätter samarbete för att ställa krigsförbrytare inför rätta.
Sverige fortsätter också att verka aktivt för en lösning av Kosovos framtida

status.

190 Vitryssland är ett grannland. Det är närmare till Minsk än till Kiruna från den här kammaren. Men demokrati och mänskliga rättigheter är satta på undantag. Därför måste den högsta politiska ledningen isoleras och de demokratiska krafterna stödjäs. Det vitryska folket har en naturlig plats i den alleuropeiska gemenskapen.

195

Moldavien är ett närmast bortglömt land i Europa. Men vi kan inte acceptera frusna konflikter, laglösa utbrytarrepubliker och människohandel. Vi måste stödja Moldavien att komma på rätt kurs.

200 Samarbetet med Ryssland är en hörnsten i arbetet för säkerhet i vårt gemensamma närområde. Vi har ett utvecklat regionalt samarbete som bidrar till att föra Ryssland närmare Sverige, Norden och EU. Sverige vill fördjupa samarbetet med Ryssland. Vi vill att Ryssland engageras mer i globala frågor. Det var viktigt att Ryssland ratificerade Kyotoprotokollet. Vi verkar för att
205 underlätta för frihandel mellan EU och Ryssland. Vi delar engagemanget för de problem som Ryssland står inför, inklusive hot från terrorismen. Med bestörtning bevittnade vi terroristdådet i Beslan. En förutsättning för fördjupat samarbete är dock att den ryska regeringen ser till att den demokratiska utvecklingen i landet går åt rätt håll och att överträdelser av de mänskliga
210 rättigheterna upphör. Situationen i Tjetjenien måste lösas med en politisk process.

Med en befolkning på 450 miljoner människor och en fjärdedel av världens samlade BNP, med världens största handelsområde genom den inre marknaden
215 och med mer än hälften av världens utvecklingsbistånd är EU obestridligen en global aktör. Med en EU-agenda för de globala utmaningarna där alla unionens instrument samverkar – bistånd, konfliktförebyggande, fredsbevarande, miljö- och handelspolitik – kan unionen effektivt motverka de nya hoten.

220 Därför verkar vi inom EU för ett ambitiöst och samstämmigt agerande till stöd för FN:s millenniemål. Politiska beslut påverkar inte bara de egna medborgarna utan världen i dess helhet. I Sveriges nya politik för global utveckling samverkar alla politikområden. Men utvecklingssamarbetet har kvar sin viktiga roll. Mer bistånd behövs. Sverige når nu enprocentsmålet, och driver på för att EU:s
225 totala bistånd ska höjas.

Vi verkar inom EU för öppnare och rättvisare regler för världshandeln. Handel
skapar förutsättningar för tillväxt och utveckling också i fattiga länder, och
230 motverkar hot och konflikter. Vi vill se resultat i WTO-förhandlingarna.
Tullmurar och andra handelshinder ska rivas och jordbrukssubventioner ska
minskas radikalt. Sverige satsar också på särskilt bistånd för att
utvecklingsländerna på allvar ska kunna delta i den internationella handeln.

235 Vi verkar inom EU för en ambitiös flyktingpolitik. Att människor söker sig över
gränser för att arbeta och studera främjar samarbete, utveckling och tillväxt.
Men ingen ska tvingas lämna sitt land på grund av konflikter och förtryck. Där
börjar vår flyktingpolitik. Människor som är förföljda ska erbjudas en fristad i
Sverige och i EU. Sverige ska bidra till fungerande asylsystem i länder där det
240 saknas, och utveckla vårt eget flyktingmottagande. Rättssäkerheten i
asylprocessen ska stärkas både nationellt och på EU-nivå. Sverige vill se
gemensamma regler också för internationell migration. Vi har ett fungerande
globalt system för rörlighet över gränserna för varor, tjänster och pengar, men
inte för människor. Den globala migrationskommissionens rapport i sommar
245 kan förhoppningsvis bli ett första steg.

Vi verkar inom EU för att främja fred och hantera kriser. EU har
krishanteringsinsatser i Afrika, Mellanöstern, södra Kaukasus och på Balkan.
Sverige deltar i alla EU-operationer. Men vi måste kunna agera snabbare, inte
250 minst när FN behöver stöd. Därför är vi stolta över att Sverige, tillsammans med
Finland, Norge och Estland, snart kommer att kunna sätta upp en militär
snabbinsatsstyrka inom EU. I år ökar regeringen anslaget för deltagande i
fredsfrämjande insatser, också för mer långsiktiga insatser under ledning av FN,
EU eller Nato.

255 Vi verkar inom EU för att civila snabbinsatsgrupper med räddningstjänst,
sjukvård, evakuering, administratörer och polis ska inrättas. De ska snabbt
kunna sättas in också för att bistå medborgare som drabbas av naturkatastrofer
eller andra kriser utanför EU:s gränser. EU:s krisberedskap bör kompletteras
260 med en nordisk. Den första stora gruppen av svårt skadade svenskar flögs hem
från Thailand med ett norskt plan. Vi kan bli ännu bättre på att bistå varandra i
krislägen.

Sverige har under tio års medlemskap varit med om att utveckla EU till vårt, vid

sidan av FN, viktigaste forum för att påverka den globala agendan. Det nya fördraget och arbetet för att skapa världens mest konkurrenskraftiga kunskapsbaserade ekonomi är viktiga steg mot ett mer öppet och effektivt samarbete på mellanstatlighetens grund.

270

Men också andra samarbeten är betydelsefulla. Regeringen kommer att lägga fortsatt vikt vid vårt närområde och det nordisk-baltiska samarbetet. 100-årsminnet av unionsupplösningen med Norge uppmärksammas på många sätt, bland annat som ett exempel på fredlig konfliktlösning och på hur ett långsiktigt nära samarbete kan ersätta allvarlig motsättning.

275

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE, var betydelsefull när folk i Central- och Östeuropa vann friheten, och den har nu en liknande roll för Ukraina, Vitryssland och andra länder i EU:s östra närområde och i Centralasien. Genom OSSE verkar vi också mot organiserad brottslighet, terrorism och människohandel och för minoritetsrättigheter.

280

Sverige är militärt alliansfritt. Samtidigt är Nato en viktig partner till Sverige när det gäller insatser i krisområden. Vi fortsätter att bidra med styrkor till Nato/PFF:s insatser på Balkan och i Afghanistan. Sverige står i maj värd för ett ministermöte inom partnerskapet med Nato, ett tillfälle att diskutera dagens säkerhetspolitiska utmaningar i den breda kretsen.

285

Som medlem i EU och som partner i olika organisationer får vi fler vägar att bedriva en aktiv utrikespolitik och utveckla vår långa tradition av medling och konfliktlösning.

290

Sverige bidrar till en säkrare värld genom engagemanget i Mellanöstern och genom den nya Anna Lindh-stiftelsen för dialog mellan kulturer. Vi ska ta vara på de palestinska och irakiska folkens imponerande ja till fred och frihet och tydliga nej till terror och förtryck.

295

Det irakiska parlamentsvalet utgör en lovande inledning på en politisk process mot full demokrati. Den internationella militära närvaron bör successivt avvecklas. Sverige bistår Irak genom att utbilda polis och domare. Vi stöder demokrati och mänskliga rättigheter och ska hjälpa till att bygga upp förstörd infrastruktur.

300

305 Det palestinska presidentvalet blev en symbol för den nya strimma av hopp som nu finns om en lösning på konflikten mellan israeler och palestinier. Insikten måste öka, med Abu Mazens ord från presidentinstallationen, om att ”vi är två folk som måste leva sida vid sida”.

310 Vi har sett hur våld föder våld, men vi vet också att fred föder fred. Den nya palestinska ledningen behöver stöd. Israel förbereder sig för att utrymma samtliga bosättningar i Gaza. Regeringen välkomnar ett israeliskt tillbakadragande som ett första steg mot ett slut på ockupationen av de palestinska områdena. Separationsbarriären på ockuperat område strider mot
315 internationell rätt och kan aldrig accepteras.

Det palestinska ledarskapet har ett ansvar att fortsätta bygga demokrati och att vidta åtgärder mot terrorism. Sverige bidrar med personal i den EU-grupp som ska stödja palestinerna att förbättra lag och ordning. Israel har, liksom Förenta
320 staterna, ett stort ansvar för att hjälpa det palestinska ledarskapet att etablera sig. Israel måste underlätta rörelsefriheten i de palestinska områdena så att en normal ekonomisk aktivitet kan komma i gång.

Hela det internationella samfundet måste bidra till de här ansträngningarna.
325 Det krävs ett tydligt engagemang från samtliga medlemmar i kvartetten för att färdplanens mål om en livskraftig och demokratisk palestinsk stat och ett Israel inom säkra och erkända gränser ska kunna förverkligas. Gårdagens överenskommelse om eldupphör mellan president Abu Mazen och premiärminister Sharon är en glädjande viljeyttring. Det är hög tid att
330 förverkliga visionen om fred och utveckling i Mellanöstern.

Den israelisk-palestinska konflikten är ett tydligt exempel på behovet av ett amerikanskt engagemang. EU och USA måste samverka för att världssamfundet ska kunna möta de utmaningar som det står inför.

335 Åsiktsskillnader får inte överskugga insikten om att vi delar grundläggande värderingar om frihet och demokrati. Regeringen vill se ett vitaliserat transatlantiskt samarbete.

340 Sverige bidrar till en säkrare värld också genom kontakter med världens folkrikaste land, Kina, som har blivit en allt viktigare global aktör. Regeringen är övertygad om att dialog och samarbete är en förutsättning för att kunna påverka

landet i riktning mot demokrati och ökad respekt för mänskliga rättigheter.

345 Kina är också ett nyckelland i arbetet för en miljömässigt hållbar utveckling och mot smittsamma sjukdomar som hiv/aids. Vi vill samtidigt betona vikten av dialog mellan Kina och Taiwan. Den konflikten måste lösas på fredlig väg utan användning av militära hot som påtryckningsmedel.

350 Sverige bidrar till en säkrare värld genom arbetet för att stoppa världens svåraste farsot, hiv/aids, som hotar utvecklingen i stora delar av Afrika och alltmer i länder i Asien och Europa. Regeringen vill bekämpa hiv/aids med alla tillgängliga metoder från massiva förebyggande insatser och ökad forskning till en stor satsning för att ge fler rätt till vård på samma villkor som i den rika
355 världen. Det är en fråga om solidaritet och rättvisa.

Herr talman!

Efter tsunamin har vi delat sorgen, men vi har också förenats i solidaritet. Låt
360 det bli en utgångspunkt för fördjupat internationellt samarbete, för ökad säkerhet och utveckling.

Låt oss fortsätta att stärka samarbetet i vårt närområde och inom den nordisk-baltiska kretsen. Vi behöver våra närmaste vänner också i en global värld.

365

Låt oss verka för frihet och utveckling i hela Europa, och låt oss inom EU också ta oss an de globala utmaningarna.

Låt oss stödja det palestinska, det irakiska, det afghanska, det ukrainska och
370 andra folk på vägen från förtryck mot frihet och demokrati.

Låt oss ta den historiska chansen att utveckla Förenta nationerna. Låt oss göra FN till den kraft världssamfundet behöver i kampen för internationell fred, säkerhet, utveckling, demokrati och mänskliga rättigheter.

375

Det här är utmaningarna för en aktiv svensk utrikespolitik.

Källa

<div>Manuskript hämtat från riksdagen.se (2026-03-05)</div>

380

Taggar

Politiska tal, Riksdagen, Socialdemokraterna, Utrikesdeklaration

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/laila-freivalds-utrikesdeklarationen-2005>

385

390

395

400

405

410

415

420